

**“KICHIK YOSHDAGI BOLALARDA KITOB USTIDA MUSTAQIL O‘QISH
MALAKALARINI SHAKLLANTIRISH”**

Kadamova Mohinur Mamurbek qizi

Urganch Davlat Universiteti Pedagogika fakulteti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 2-bosqich

talabasi

Ta‘lim-tarbiya — bu bizning kelajagimiz, hayot-mamot masalasi. Shu bois, bu sohadagi islohotlarni kechiktirishga haqqimiz yo‘q. Qanchalik murakkab bo‘lmasin, maktab ta‘limida poydevorni bugundan mustahkam qo‘yishimiz kerak. Chunki biz ko‘p vaqt yo‘qotganmiz». Sh.Mirziyoyev

Sinfdan tashqari tadbirlar darslarda olingan bilimlarni kengaytirish, chuqurlashtirish va konkretlashtirish, tabiatni o‘rganishga qiziqish uyg‘otish, o‘quvchilar faolligi va mustaqilligini rivojlantirish, vaqtdan tejamli foydalanish imkoniyatlarini beradi. **Ta‘lim to‘g‘risidagi qonunning 5-moddasiga ko‘ra:Pedagogik faoliyat bilan shug‘ullanish huquqi Tegishli ma‘lumoti, kasb tayyorgarligi bor va yuksak axloqiy fazilatlarga ega bo‘lgan shaxslar pedagogik faoliyat bilan shug‘ullanish huquqiga ega.**U o‘quvchilar tarkibi, yoshi qiziqishi va ehtiyojiga, maktabning tabiiy o‘rami, yil fasli, xona va jixozlarga bog‘liq. Sinfdan tashqari tadbirlarning bircha turlari bir – birlarini to‘ldirishlari va takomillashtirishlari lozim. **Ta‘lim to‘g‘risidagi qonunning 7-moddasiga ko‘ra Davlat ta‘lim standartlari umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, kasb-hunar va oliy ta‘lim mazmuniga hamda sifatiga qo‘yiladigan talablarni belgilaydi.Davlat ta‘lim standartlarini bajarish O‘zbekiston Respublikasining barcha ta‘lim sohasi uchun majburiydir.**Boshlang‘ich sinf o‘quvchilariga ekologik madaniyatni

shakllantirishning yo‘llaridan biri sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy tadbirlar jarayonidir. Buning uchun bugungi kun o‘qituvchisi izlanuvchan, harakatchan, ijodkor bo‘lsa, u ta‘lim bergan o‘quvchilar har tomonlama yetuk, bilimdon bo‘lishiga shubha yo‘q.Dasturda belgilangan bilim va malakalarni tarbiyachi ta‘lim tamoyillari asosida bolalar o‘zlashtira oladigan qilib tashkil etadi. Kundalik hayotda kuzatish, o‘yin mehnat vaqtida bolalarning shaxsiy bilimlari, tushuncha va tasavvurlari yig‘ilib boradi. Ularni aniqlash va tizimlashtirish imkonini beradi. Bu mashg‘ulotlarning ayrimlarida boshlang‘ich bilimlar shakllantiriladi. Masalan: Endigina maktab ostonasiga qadam qo‘ygan bola hali ko‘p narsalarni ongli ravishda anglay olmaydi. U o‘zi bilib bilmagan holda daraxt shoxlarini sindirish yoki maktab bog‘ini bezab turgan gullarni sindirish tabiiy bir holdir. Har bir pedagog, xususan boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi buni oldini ola bilmog‘i darkor. Bu esa o‘z navbatida ekologik madaniyatni tarbiyalashga ilk qadam hisoblanadi. Mashg‘ulotlar davomida o‘qituvchi bolaga o‘simliklarning inson hayotida tutgan o‘rnini sodda, hayotiy misollar yordamida tushuntira olishi lozim.Pedagogik texnologiya jarayonini

o'rganishning soddalashtirilgan tartibini quyidagicha tushunish mumkin: - tushuntirish – o'quv materialining ma'no-mazmunini, undan foydalanish tartibini o'zi tushungan darajada boshqalarga yetkazish faoliyatidan iborat jarayon; - tushunish – o'quv materialining ma'no-mazmunini idrok qilish, undan ko'rsatilgan tartibda mustaqil foydalana olish; - o'rgatish – axborotdan foydalanish va turli harakatlarni ko'rsatilgan tartibda mustaqil bajarish ko'nikmalarini egallash; - o'zlashtirish – tushunish, o'rganish orqali o'quv materialining ma'no mazmunini, undan foydalanish yoki harakatlarni bajarish tartibi a bilim va ko'nikmalar hosil bo'lishi. O'zlashtirish shartli ravishda quyidagi uchta darajaga ajratiladi: 1) o'rgatilgan bilim, ko'nikmalarni to'g'ri takrorlash. 2) ularni amaliy faoliyatda qo'llash, ulardan tegishli maqsadlarda foydalanish imkoniyatiga ega bo'lish; 3) ularni ijodiy tahlil qilish, qiyoslash, umumlashtirish, xulosalar chiqarish asosida takomillashtirish faoliyatini amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lish; Shu bilan birga, pedagogik texnologiyalarning hammasida ham birdek qo'llaniladigan va ta'lim-tarbiya jarayonining tarixiy tarkib topishida va rivojlanib borishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lgan asosiy tarkibiy elementlar so'zlash, ko'rsatish va mashqlar bajarishdan iborat bo'lib, ular o'zaro quyidagicha ketma-ketlikda va bog'liqlikda amal qiladi. Sinfdan tashqari o'qitishning maqsad va vazifalari Maktab o'quvchini o'qish ko'nikmasiga ega bo'lishdan tashqari, kitobni mustaqil o'qishi, tushunishi, ma'lum mavzudagi kitoblarni, gazeta va jurnallarni tanlashi, shuningdek, faol o'quvchini tarbiyalaydi. mustaqil o'qiydi. Shu jihatdan sinfdan tashqari ta'lim (STO) ta'limning asosiy quroli bo'lib xizmat qiladi, ko'p narsani bilish kayfiyatini oshiradi. STOning maqsadi o'qish malakasini oshirish, kitob tanlay oladigan, kitoblarni muntazam o'qiy oladigan, o'qilgan kitoblarni to'g'ri baholay oladigan ongli kitobxonni tarbiyalashdan iborat. 1959-yildan maktablarda maxsus sinfdan tashqari o'qish sinflari tashkil etilgan. Bunday darslar 1-2-sinflarda haftada bir marta, 3-4-sinflarda esa 2 haftada bir marta o'tkazildi. Amaldagi jadvalga ko'ra, 1-4-sinflarda bunday darslar ikki haftada bir marta o'tkaziladi. Savod o'rgatish jarayonida haftaning oxirgi alifbo darsiga 1720 daqiqa vaqt ajratiladi. Sinfdan tashqari ta'lim o'quv rejasi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, unda ko'zda tutilgan maqsad va vazifalarni amalga oshirishga yaqindan yordam beradi. Buning uchun o'quvchilarda kitobxonlik madaniyatini tarbiyalash, ularni oddiy kitobxonlardan ijodiy kitobxonlar darajasiga ko'tarish zarur. O'quvchilarda kitobga bo'lgan kayfiyatni shakllantirishda har bir bolaga alohida yondashish, uning shaxsiy manfaatlarini hisobga olish zarur. Bolalarning kitob ustida ishlash qobiliyatini shakllantirish ularda kitobxonlik madaniyatini yuksaltirishda muhim omil bo'lmoqda. Sinfdan tashqari o'qish bilan tanish bo'lmagan mualliflarning kitoblari muqova, sarlavha sahifasi, kirish, mundarija va rasmlarga qarab asarning taxminiy mazmunini aniqlashga xizmat qiladi. Sinfdan tashqari kitobxonlik mashg'ulotlarining asosiy vazifasi o'quvchida badiiy adabiyot o'qishga ishtiyoq uyg'otish, o'qigan kitoblari asosida kundalik tartibqoidalarini tuzishga o'rgatish, bolalar adabiyotining mashhur mualliflari hayoti va ijodi bilan tanishtirishdan iborat elementar tarzda. Bolalarda

ezgulikka mehr, yomonlikdan nafrat tuyg'ularini uyg'otish, bog'langan nutqini rivojlantirish, adabiy-estetik tafakkurini yuksaltirish sinfdan tashqari o'qish darslarining mazmun-mohiyatini tashkil etadi. STO' sinfdan o'qish bilan uzviy bog'liqlikda tashkil etilgan. Sinfdan o'qish STO' uchun zarur bo'lgan o'qish malakalarini shakllantiradi, o'quvchini asarni tushunishga o'rgatadi, so'z boyligini boyitadi. STO' - bu qiziqarli va qiziqarli mashg'ulot bo'lib, u bolalarning bilim doirasini boyitadi va taqqoslash uchun material beradi. Sinfdan o'qish hayotga tayyorgarlik vositasi, sinfdan tashqarida o'qish esa hayotning o'zi. Ayni paytda boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun sinfdan tashqari o'qish uchun mo'ljallangan "Kitobim-oftobim" nomli qo'llanmalar ham chop etilgan. Sinfdan tashqari o'qish bosqichlari. STO' darslari o'quvchilarda mustaqil kitob tanlash va o'qish ko'nikmalarini shakllantiradi. Mustaqil o'qish malakalarini shakllantirish 3 bosqichga bo'linadi:

1. Tayyorgarlik bosqichi. Bu 1-sinfning savodxonlik davriga to'g'ri keladi. Unga darsning 17-20 daqiqasi ajratilganligi sababli u "STO ma'lumoti" deb ataladi.

2. Dastlabki bosqich. Bu 1-sinfning 2-yarmiga to'g'ri keladi. Bu bosqichda haftaning 1-mart kuni 45 daqiqalik dars tashkil etiladi.

3. Asosiy bosqich. Bu bosqich 2-4 sinflarga to'g'ri keladi. Bu davrda o'quvchilarning o'qish malakalari mustahkamlanadi. Bunda o'quvchilarning darsdan tashqari o'qishi baholanadi. STO' bosqichlari, dastur talablari, o'quv vazifalari o'quvchilarning qiziqishlari bilan belgilanadi. Masalan, tayyorgarlik bosqichida o'qituvchi kichik matnni o'qisa, keyin o'qilganini muhokama qilish va qayta hikoya qilish o'tkazilsa, boshlang'ich bosqichda sinfning barcha o'quvchilari bir xil kitob bilan ta'minlanadi, hamma o'quvchilar bitta matnni o'qiydilar. ustida ishlaydilar. Bitta yozuvchi yoki bir mavzudagi asarlari ko'rgazmasi tashkil etiladi. Shuningdek, asarni o'qish, albom yaratish, kino va kinokliplardan parchalar ko'rsatish, musiqiy lahzalar o'tkazish, asar mazmuni haqida ijodiy suratlar chizish mumkin. Bu jarayonda kitobni asrabavaylash maqsadida uni yamash, o'rash o'rgatiladi, "Ertaklar", "Tasviriy o'qish musobaqasi" o'tkaziladi. Asosiy bosqich yakunida yosh o'quvchilarning faol kitobxon uchun zarur bo'lgan yaxshi o'qish ko'nikma va ko'nikmalarini egallashi, eng muhimi, ularning kitobga mehr qo'yishi va mustaqil kitobxon bo'lishiga erishish juda muhimdir. Sinfdan tashqari o'qish uchun kitob tanlash tamoyillari Metodikaning vazifalaridan biri - STO uchun kitoblarni tanlash, o'qish adabiyotlari ro'yxatini tavsiya etish, yillik o'quv dasturi va dars tuzilishi misollarini ishlab chiqish. Sinfdan tashqari o'qish uchun kitob tanlashda quyidagi tamoyillarga amal qilinadi:

1. Kitob tanlashda tarbiyaviy maqsad inobatga olinadi.

2. Kitob tanlashda asarlarning janr va mavzu xilma-xilligi hisobga olinadi. Boshlang'ich sinflarda hikoya, ertak, she'r, topishmoq, ertak o'qishga qiziquvchi o'quvchilar uchun ushbu janrdagi asarlar tanlansa, maqsadga muvofiq bo'ladi.

3. Kitobning o'quvchilarning yoshi va saviyasiga mosligi hisobga olinadi. 4. Kitob tanlashda o'quvchilarning shaxsiy qiziqishi, mustaqil o'qishi hisobga olinadi.

5. Kitob tanlashda mavsumiylik tamoyiliga amal qilinadi.

Umuman olganda, to'g'ri kitob tanlash sinfdan tashqari o'qish muvaffaqiyatini ta'minlashning muhim shartidir. Yetakchi sinfdan tashqari mashg'ulotlar shakllari STO' rahbarligining asosiy shakli maxsus sinfdan tashqari mashg'ulotlardir. Bunday darslar bepul darslar hisoblanadi. STO' darslarida o'quvchilarning o'qishga qiziqishi, bilim doirasi, estetik taassurotlari, badiiy obrazlarni idrok etishi, ijodiy qobiliyati rivojlanadi; faol o'quvchiga xos ko'nikma va malakalar shakllanadi. Sinfdan tashqari o'qish darslari o'quvchilar faolligini oshirishga qaratilgan, shuning uchun ularning qurilishi juda xilma-xildir. Har bir dars o'qituvchi va o'quvchining ijodidir; darsda qanchalik xilma-xillik va hayotiylikka erishilsa, maqsadga erishish shunchalik oson bo'ladi. Shunga qaramay, STO' sinflari oldiga qo'yilgan vazifalarni bajarish uchun ma'lum talablar qo'yiladi. Ular:

1. Har bir darsda o'quvchilar o'qigan kitoblar (asarlar) hisobga olinadi. O'qigan kitoblarini olib kelib sinfga ko'rsatadilar, ikki-uch o'quvchi o'qigan kitobi haqida gapiradi, sinfdan o'zaro fikr almashish vaziyati yaratiladi (bu holat sinfdan tashqarida ham davom etadi). mumkin).

2. Har bir darsda yangi kitoblar (asarlar) o'qish uchun tavsiya etiladi. Tavsiya qilishning turli shakllari mavjud bo'lib, ular fikr almashish, kitobni ko'rsatish, sinfdan ko'rgazma tashkil etish, o'quvchilarni qiziqtirish uchun tavsiya etilgan kitobning bir qismini o'qish, rasmlar ko'rsatish yoki kino ko'rsatishdan iborat.

3. Har bir darsda asar o'quvchilarga to'liq o'qilishi mumkin. Agar ish hajmi kattaroq bo'lsa, bu ish ikki yoki uchta dars davomida amalga oshiriladi. Bunda o'quvchilar o'qiyotgan kitobdan parchani ovoz chiqarib o'qishlari mumkin. Bu jarayonda ichki o'qish ham, she'r yodlash ham, rolli o'yin ham qo'llaniladi.

1. Kitobni targ'ib qilish. STO'ga tavsiya etilgan ishlar ro'yxati sinfdan yoki maktabning maxsus joyiga joylashtiriladi, ular vaqti-vaqti bilan yangilanadi, to'ldiriladi, ko'rgazmalar tashkil etiladi. O'qituvchi maxsus suhbatlar tashkil qiladi.

2. Yakkama-yakka yordam va kundalik tekshiruv. O'quvchilar o'qigan kitoblari haqida suhbat tashkil etilib, o'qilgan kitoblar hisobga olinadi.

3. STO' bo'yicha jamoat ishlari. Adabiy ertaklar, viktorinalar, yozuvchilar bilan uchrashuvlar, adabiy ekskursiyalar tashkil etilib, ularga alohida tayyorgarlik ko'rilmoqda.

O'quvchilar o'qigan kitoblari og'zaki ham hisobga olinadi: ular o'qiganlari haqida sinfdan tashqari va sinfdan o'qish darslarida, individual suhbatlarda gapiradi. Zamonaviy texnologiya va vositalar juda keng tarqalgan bugungi kunda yoshlarni, bolalarni kitob o'qishga qiziqtirish, ularni mutolaa jarayoniga jalb qilish murakkab vazifa bo'lib qolmoqda. Xo'sh, butun mamlakat bo'ylab kitob mutolaasiga rag'batni oshirish, kitobxonlar safini yanada kengaytirish uchun yana qanday ishlar amalga oshirilishi kerak? Nima qilinsa yoshlar, bolalar kitob o'qishga jon-jahdi bilan intiladi? Buning uchun birinchi navbatga kitobga olib boradigan yo'llar yaqin va oson bo'lishi kerak. Siz ta'lim muassasalarida kutubxonalarning qayerda joylashganiga e'tibor berganmisiz? Odatda maktabning eng chetida, ko'rimsiz, kimsa bormas bir

burchagida bo'ladi. Oshxona, o'qituvchilar xonasi, sport zali, ul-bul mayda-chuyda sotiluvchi rastachalar maktabning kirish qismida, hammabop joyida. Aslida esa ular hatto maktabning orqasida, hovlining bir chetida bo'lsa ham topib borishadi. Nima, kitob yegulik, jismoniy mashq yoki ruchkaqalamdek zarur narsa emasmi? Axir u tarbiya, mushohadakorlik, ma'naviy barkamollik manbai-ku. Ikkinchidan, kutubxona xodimlariga nisbatan, kutubxonachilarning esa o'z ishiga nisbatan munosabatini o'zgartirish kerak. Yaqinda Do'stlik tuman axborot resurs markazi tomonidan kitobxonlikka oid seminar-ko'rgazma tashkil etildi. Unda barcha maktablardan vakillar, o'quvchilar qatnashdi. Tadbirda qatnashar ekanman, qariyb barcha tashkiliy ishlar qanday qilib bolalarni kitob o'qishga qiziqtirish, bu bo'yicha tajriba almashish va mavjud muammolarni hal etishga emas, balki "tepadan", ya'ni yuqori tashkilotlardan keladigan tekshiruvchilarga qanday munosabatda bo'lish, ular qanday hujjatlarni tekshirishi, ayni shu jihatdan kamchiliklarni qanday bartaraf etishga qaratilganiga amin bo'ldim. Bir gap bilan aytganda, bolaning emas, komissiyaning ko'nglini olish, ularga yomon ko'rinmaslikka qaratilgan bor e'tibor. Ushbu tadbirda viloyat ARM rahbari jurnalist ekanimni eshitib, mendan bir masalani ko'tarib chiqishni takror va takror iltimos qildi. Uning aytishicha, mahalliy hokimiyatlar, sohaning yuqori tuzilmalari rahbarlari kutubxonachilarni bekorchi deb o'ylashadi. Qishloq xo'jaligi, obodonlashtirish va hokazo ishlarda birinchi navbatda kutubxonachilar jalb etiladi. Bir yilda sovuq mavsumdagi to'rt-besh oyni hisobga olmasa, ular deyarli o'z ishlari bilan shug'ullana olishmaydi. Bunaqada qanday qilib samaradorlikka erishish mumkin? Axir kutubxonachi o'z zimmasiga yuklatilgan tashkiliy ishlardan ortib kitob ham o'qishi, mutolaani jondan sevishi kerak emasmi? Shu o'rinda tasavvur qilib ko'ring: Siz oddiygina maktabda o'qiydigan oddiygina o'quvchisiz. Maktabning bir burchagidagi sehrli-sirli xonaga yurak yutib bordingiz, balki bu kimsasiz burchakka kelganingiz uchun qo'rqayotgandirsiz ham. Ammo nimadir sizni ilgari chorlayveradi. Shunda kutilmaganda mehribon bir nigoh sizni qarshi olsa. U sizga yoshingizdan kelib chiqib bir necha kitoblarni taklif qilsa, o'sha kitob haqida shu qadar qiziqarli hikoyalar, o'z taassurotlarini aytib bersaki, butun dunyoni unutib mutolaaga berilib ketsangiz. So'ngra har kuni o'sha nurli maskanga oshiqsangiz. Kutubxonachi siz bilan hayotiy mushohadalarini o'rtoqlashsa, fikringiz, munosabatingiz bilan qiziqsa, kerak bo'lsa u bilan dardlashsangiz. Axir u qanchalar ko'p kitob o'qigan, dunyoqarashi qanchalar keng. Bunday odamning suhbatiga to'yib bo'larkanmi? Ammo real vaziyatga bir nazar solingchi. Aksariyat kutubxonalarda kadrlar qo'nimsizligi odatiy holga aylangan, bor xodimlar ham (ularni kutubxonachi, deyishga tilim bormaydi) kitob mutolaasidan mosuvo. Bu yerga faqat vaqt o'tkazish va oylik olish uchun keladigandek. Ba'zi kutubxonalarda kitob olish yoki u yerga a'zo bo'lish uchun biror yangi kitob berish talab qilinadi vahokazo... Kutubxonachilarning g'aribdan g'arib fondi haqida gapirma ham bo'ladi. Yana bir holat. Bola mansub bo'lgan jamiyat, muhit kitob o'qishga moyil bo'lishi ham muhim. Qo'lga biror marta kitob olmagan odamning bolaga: "kitob o'qi", deb maslahat yoki buyruq berishga hech qanday haqqi ham, asosi ham yo'q! "Bolalarni

bizning gap-so'zlarimiz emas, balki xatti-harakatlarimiz tarbiyalaydi", degan Makarenko ayni haqiqatni so'zlagan edi. Kitob o'qiladigan xonadonlarda mutolaaga mehr qo'ygan bolalar kamolga yetadi. Albatta, bu mutlaq haqiqat emas. Kitobi yo'q uylarda ham kitobxonlar bor. Ammo hamma joyda, har doim ham emas. Aksariyat oilalarda vaziyat taxminan quyidagicha: ona kuni bo'yicha uy-ro'zg'or ishlari bilan band, ozgina bo'sh vaqt topdi deguncha qo'shni ayollar bilan hasratlashishga oshiqadi. Televizor, serial ko'rish, to'y-ma'ralalarda qatnashish va boshqalarga ajratilgan vaqt kitob o'qishga yetmaydi. Ota esa kuni bo'yi ishda bo'lib, kechqurun kelib ovqatlanadiyu, bir oz televizor ko'rgandek bo'lib, so'ngra uxlashga kirib ketadi. O'qilgan kitoblarni muhokama qilish, qanday kitoblarni o'qish bo'yicha maslahatlar berish, afsuski, oilalarda juda kam uchraydigan holat. Ommaviy ravishda: xiyobonlarda, transport vositalari, kutish zallari, bekatlar, shifoxonalarda kitob o'qilishi haqida gapirmasak ham bo'ladi. Qaniydi bunday joylarda shundoqqina qo'l uzatsang yetadigan yerda kitoblar tursayu, bo'sh vaqtingda mutolaaga berilsang. Bu so'zlar aslo shaxsiy tasavvurim mahsuli emas. Ko'plab mamlakatlarda shu kabi ijtimoiy loyihalar yo'lga qo'yilganki, odamlar o'qib bo'lgan kitoblarini hamma uchun ochiq va bepul bo'lgan maxsus javonlarga keltirib qo'yadi. U yerdagi istagan asarini olib ketishi mumkin. Marhum adibimiz Asqad Muxtor aytganidek, kitob – boylik, sotib olingani emas, balki o'qilgani. Masalaga mana shu nuqtadan qarajak, bu bebaho boylikni hamma bilan bo'lishish mumkin. Bolalarni kitobga qiziqtirishda kattalarning xabardorligi ham muhim ahamiyatga ega. Bu haqda yuqorida kutubxonachilar misolida mushohada yuritgandek bo'ldik. Biroq pedagoglardan tashqari ota-onalar ham bolaga qanday kitob olib berishni bilishi kerak. Bundan bir necha yillar avval tog'am farzandlariga qancha kitob olib bersa ham o'qishga qiziqmasligidan noligan edi. Undan o'zi qanday kitoblar olib berdingiz, deb so'radim. Bir necha kitob nomlarini eshitib, tog'amga bu kitoblar bolalarining yoshiga mos emasligini aytib, undan ko'ra "Sariq devni minib", "Shirin qovunlar mamlakati" kabilarni sotib olishni maslahat berdim. Keyinchalik tog'am aytganlarimni qilib, bolalari kitoblarni sevib o'qiganini so'zlab berdi. Shundan kelib chiqqan holda aytish mumkinki, ota-onalar majlislarida faqat moliyaviy masalalar emas, kitobxonlikni targ'ib qilish, sinflar kesimida bolalar yoshiga mos asarlar ro'yxati tuzilib, ota-onalarga tarqatilsa bo'ladi. Shu bilan birga, bolalarni kitob o'qishga qiziqtirish va bu qiziqishlarni to'g'ri va samarali qondirish bo'yicha ham maslahat, tavsiyalar berilishi maqsadga muvofiq. Yangi nashr qilingan kitoblar narxi ham odamni mutolaadan uzoqlashtirib yuborishi mumkin. Birgina misol: yaqindagina chop etilgan Tolstoyning "Anna Karenina" asari kitob do'konlarida 70 ming so'm atrofida sotilmoqda. Albatta, kitob chiqarish, bu – biznes. Uning o'ziga xos qonun-qoidalari mavjud. Ammo 70 ming so'm hamma oilalarning ham byudjetiga to'g'ri kelavermaydi. Narx-navo masalasida yana bir bor chuqur mushohada yuritish, arzon kitoblar ishlab chiqilishi haqida o'ylab ko'rish kerak. Kitobxonlikni targ'ib qilishda yangi nashr qilingan asarlar reklamasini keng yo'lga qo'yish, mutolaani ommalashtirish bo'yicha ijtimoiy loyihalarni amalga oshirish ham katta ahamiyat kasb

etadi. Qishloq va mahallalarda kitobxonlar klublarini tashkil etishni rag'batlantirish, bolalar uchun kitob kechalari, o'qilgan asarlar muhokamalari, sovrinli tanlovlarni tashkil etish, yozda salqin, qishda issiq, qulay mebellarga ega tinch va osuda o'quv zallari, kitoblarni ijaraga berish, qarzga yoki pulini bo'lib-bo'lib to'lash mexanizmlarini ishlab chiqish va amalga tatbiq etish, olis tumanlar, uzoq qishloqlarda kerakli kitoblarga buyurtmalar berish shoxobchalarini barpo etish ham mumkin. Xullas, o'ylasa, bosh qotirsa, muammoni ijobiy hal etishning minglab usullari yaratilaveradi. Modomiki, maqsad bolalarning kitobni ommaviy ravishda sevib o'qilishiga erishish ekan, bu yo'lda bor imkoniyatlarni ishga solish, jarayonni ortiqcha, keraksiz va faqat zarar keltirayotgan tashkiliy, ma'muriy to'siq va g'ovlardan xalos qilish, kitobning hammabopligini oshirish yo'llarini topaverish kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Dilova N.G. (2021). O'quvchilarning shaxsiy sifatlari - pedagogik hamkorlikning dastlabki tamoyili. Science and Education. Vol. 2, Issue 10, 558-566 betlar.
2. A. Rafiyev. Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosi va imlosi. — T.: 2003.
3. A. G'ulomov. Ona tili o'qitish prinsiplari va metodlari. - T.: „O'qituvchi“, 1992.
4. B. Ma'qulova, T. Adashboyev. Kitobim - oftobim (1 -sinf uchun sinfdan tashqari o'qish kitobi). — T.: „O'qituvchi“, 1999.
5. B. Ma'qulova, S. Sa'diyeva. Sinfdan tashqari o'qish mashg'ulotlari (1-sinf o'qituvchilari uchun metodik qo'llanma). — T.: „O'qituvchi“, 1997.
6. B. Ma'qulova, S. Matchon. Kitobim-oftobim (2-sinf uchun sinfdan tashqari o'qish kitobi). — T.: „O'qituvchi“, 2000.
7. B. Ma'qulova, D. Nasriddinova. Kitobim — oftobim (1-sinfdan tashqari o'qish kitobi). — T.: „O'qituvchi“ NMIU, 2008.